

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 2483/2015
09.03.2016. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд у већу састављеном од судија Весне Поповић, председника већа, Лидије Ђукић и Божидара Вујичића, чланова већа, у правној ствари тужиоца Н.Р.1 из С., чији је пуномоћник Д.Д., адвокат из С., против тужене Републике Србије, Министарство правде и државне управе, коју заступа Државно јавно правобранилаштво, Одељење у Суботици, ради накнаде рехабилитационе штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 1326/15 од 30.09.2015. године, у седници одржаној 09.03.2016. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДЕЛИМИЧНО СЕ ПРЕИНАЧУЈЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 1326/15 од 30.09.2015. године у ставу првом изреке и пресуда Вишег суда у Суботици П 22/14 од 15.04.2015. године у ставу трећем изреке, па се обавезује тужена да тужиоцу, на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе сада покојног оца Н.Р.2, поред досуђеног износа, плати још 200.000,00 (двеста хиљада) динара са законском каматом почев од 15.04.2015. године до исплате, у року од 15 дана од пријема преписа пресуде.

У осталом делу ревизија тужиоца се **ОДБИЈА**, као неоснована.

Обавезује се тужена да тужиоцу на име накнаде трошкова ревизијског поступка плати 18.000,00 динара, у року од 15 дана од пријема преписа пресуде.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Суботици П 22/14 од 15.04.2015. године, ставом првим и другим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев, па је обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе сада покојног оца, Р.Н.2, плати 200.000,00 динара са законском каматом почев од 15.04.2015. године до исплате. Ставом трећим изреке, одбијен је тужбени захтев преко досуђених 200.000,00 динара до тражених 8.043.000,00 динара са припадајућом каматом. Ставом четвртим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног

поступка од 45.179,00 динара, а ставом петим и шестим изреке, усвојен је захтев тужиоца и ослобођен је плаћања судске таксе у овом поступку.

Пресудом Апелационог суда Новом Саду Гж 1326/15 од 30.09.2015. године, ставом првим изреке, делимично је преиначена првостепена пресуда у делу којим је одбијен тужбени захтев, тако што је обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе његовог оца, поред досуђеног износа плати још 100.000,00 динара (укупно 300.000,00 динара), са законском каматом почев од 15.04.2015. године до исплате, док је у преосталом одбијајућем, а непреиначеном делу, жалба тужиоца одбијена и првостепена пресуда потврђена. Ставом другим изреке обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове жалбеног поступка од 12.000,00 динара.

Против правноснажне пресуде донесене у другом степену тужилац је изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду у смислу члана 408. ЗПП, ("Службени гласник РС", бр.72/11 и 55/14), Врховни касациони суд је нашао да је ревизија тужиоца делимично основана, а делимично неоснована.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374.став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а ревизијом се не указује на друге повреде поступка због којих се ревизија може изјавити, применом члана 407. став 1. ЗПП.

Према чињеничном стању на коме је заснована побијана одлука, отац тужиоца, Н.Р.2, рођен године у С., ухапшен је 10.09.1949. године, за време одслужења војног рока, а пресудом Војног суда у Сарајеву К 504/49 од 15.12.1949. године осуђен је на казну затвора у трајању од 4 године. На условни отпуст је пуштен 04.11.1952. године, који је трајао до истека изречене казне, 10.09.1953. године, и у том периоду је био дужан боравити у С.. Отац тужиоца преминуо је 01.05.2008. године. Пресудом Вишег суда у Суботици Рех 81/13 од 20.11.2013. године, захтев предлагача за рехабилитацију оца тужиоца је усвојен и утврђено да је ништава пресуда Војног суда у Сарајеву К 504/49 од 15.12.1949. године и да су ништаве све њене правне последице.

Тужилац је рођен ... године у С. и од рођења до 1952. године одрастао је без оца. Мајка тужиоца, А.Р., радила је административне послове у тзв. Р., али је остала без посла од момента када је њен супруг лишен слободе, након чега није могла да добије редовно запослење, већ је радила по 2-3 месеца без обезбеђених доприноса, а породицу тужиоца, коју су чинили он, мајка и сестра -која је такође била мала, највећим делом издржавала бака. У време када му је отац лишен слободе и у периоду издржавања казне, тужилац је био јако мало дете и није био свестан тежине и озбиљности ситуације, али је гледао мајку која плаче и осећао њен страх и страх њима блиских лица, због чега је и сам имао осећај страха и трпео душевни бол због изостанка неспутане радости и топлине, уз стално осећање страха, неизвесности и патње због оскудице у породици у којој је одрастао. Нелагоду је осећао и када је кренуо у обданиште, јер су му деца говорила да му је отац робијаш, а понекад је из истог разлога од друге деце

добијао и батине, а неумесне примедбе је добијао и касније, нарочито у основној школи. По повратку из затвора, отац тужиоца је врло често позиван од стране УДБ-е ради испитивања и контролисања где се креће, како се понаша, са ким се састаје, што је такође изазивало страх и мучно осећање у целој породици, а тужилац је код родитеља због тога приметио опрез у понашању, па је као дете лица које је проглашено „народним непријатељем“ и сам прихватио овај модел понашања, уз велико неповерење у опхођењу са окружењем, посебно због увреда школских другова. Поред наведеног, отац тужиоца дуго после повратка из затвора није могао да добије посао, а када га је коначно добио, то је било у X. код С., где је радио 4-5 година због чега је породица поново била раздвојена. Умро је 01.05.2008. године.

Због оваквог начина живота, односно због оскудице у коју су доведени проглашењем оца за народног непријатеља и његовим лишењем слободе (након чега је и мајка остала без посла из истог разлога), због осећаја страха, нелагоде, неизвесности, изопштености, изостанка задовољства, радости и топлине породичног дома током одрастања, као и непријатности које је доживљавао од свог окружења, тужилац је од малена трпео душевне болове јаког интензитета, који се смањивао тек протеклом времена, и то тек када су се проредили позиви УДБ-е оцу тужиоца и са променом ситуације у политици, при чему је опрез у понашању и неповерљивост према људима најдуже трајала, а престали су тек са променом друштвене и политичке идеологије (са престанком комунизма).

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, судови правилном применом материјалног права из члана 26. став 3. у вези члана 7. тачка 5. Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“ бр.92/11), налазе да тужилац спада у круг лица која имају право на накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи, па даље правилно налазе да се висина штете има одмерити применом члана 200. Закона о облигационим односима.

Међутим, Врховни касациони суд налази да су ревизијски наводи тужиоца о погрешној примени материјалног права код одређивања висине правичне новчане накнаде нематеријалне штете, делимично основани.

Тужилац је у време када му је отац лишен слободе имао свега 3,5 године, па иако није могао имати пуну свест и сазнање о тежини ситуације и озбиљности разлога очевог одсуства, био је свестан мајчине туге, изостанка неспутане породичне радости и топлине, а присуства страха који се осећао у породици и међу њима блиским лицима, оскудице, изопштености из друштва, као и других непријатности које су доживљавали, које је и сам трпео и у обданишту и касније, а због чега је трпео душевне болове јаког интензитета, који су трајали и по очевом повратку из затвора, јер се однос друштва према њима није битно променио, а што је све било последица пресуде којом је његов отац проглашен за народног непријатеља и лишен слободе (која је утврђена ништавом у поступку рехабилитације). Душевни болови у виду страха, изопштености, нелагоде, неизвесности, неповерења према људима, почели су да се смањују тек када су се проредили позиви оцу од стране УДБ-е, а престали тек након промене политичког система (престанка комунизма).

Узимајући у обзир све наведене чињенице, као и циљ коме накнада нематеријалне штете служи (члан 200. став 2. Закона о облигационим односима), по налажењу Врховног касационог суда, износ досуђен побијаном одлуком за претрпљене душевне болове које је тужилац трпео због неоснованог лишења слободе оца тужиоца, није правилно и адекватно одмерен, због чега не представља правичну накнаду овог вида нематеријалне штете. Правична накнада нематеријалне штете, као облик отклањања штетних последица, с обзиром да реституција по природи ствари није могућа, састоји се у исплати суме новца, као сатисфакцији за претрпљену нематеријалну штету, да би се код оштећеног успоставила психичка и емотивна равнотежа која је постојала пре штетног догађаја, у мери у којој је то могуће, а за претрпљене патње и душевне болове које је тужилац трпео. При том, правична новчана накнада не сме бити циљ, већ мора бити средство за ублажавање претрпљене нематеријалне штете, а не сме поговати ни тежњама које нису спојиве са њеном природом и сврхом (подстицање лукративних мотива или комерцијализација личних добара).

Врховни касациони суд је ценио све релевантне (утврђене) чињенице, које утичу на одмеравање висине накнаде штете, на основу члана 200. став 2. Закона о облигационим односима, а првенствено године старости тужиоца у време лишења слободе његовог оца, интензитет и дужину трајања душевних болова, као и време протекло од настанка узрока који је довео до оваквих последица и време протекло од престанка душевних болова, па налази да правична новчана накнада тужиоцу, на име душевних болова због неоснованог лишења слободе оца, износи 500.000,00 динара.

Како је правноснажном пресудом, због погрешне примене материјалног права, тужиоцу за овај вид нематеријалне штете досуђен мањи износ, укупно 300.000,00 динара, Врховни касациони суд је делимично преиначио побијану одлуку и тужиоцу досудио још 200.000,00 динара.

Преко досуђеног износа на име накнаде овог вида нематеријалне штете, тужбени захтев је неоснован, јер досуђивање у већем износу не би одговарало значају повређеног добра и циљу коме накнада служи, што је значајно код одређивања висине накнаде нематеријалне штете, на основу члана 200. став 2. ЗОО, а што и ревизију тужиоца у осталом делу чини неоснованом.

Тужилац је делимично успео у поступку по ревизији, па су му применом члана 165. став 1. у вези члана 154. ЗПП, досуђени трошкови за састав ревизије, у складу са Тарифом о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката („Сл. гласник РС“ бр. 121/12), а сразмерно успеху у овом поступку

На основу изнетог, применом члана 416. став 1, члана 414 став 1. и члана 165. став 1. ЗПП, одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Весна Поповић, с.р.**